

»Työ yksin kuin tervaa, joukolla kuin hunajaa.»

KUSTAA VILKUNA: **Työ ja ilonpito.** Kansanomaisia työnjuhlia ja kestityksiä. 226 sivua ja 54 liitekuva. Kustannus-oy. Otava. 1946.

Tämän esittelyn otsikoksi lainattu suomalainen sananlasku sopii erinomaisen hyvin siihen paikkaan, josta sen olen ottanut: tohtori Kustaa Vilkunan kansanomaisia työnjuhliamme käsittelevän teoksen motoksi. Samaten ovat paikallaan ne Elias Lönnrotin tasan sata vuotta sitten kirjoittamat sanat, jotka tekijä on sijoittanut kirjansa alkuun: »Kauniit ilot, leikit ja huvitukset ovat räsitusten jälkeen virvoittavia. Kohtuullisesti nautittuna ne kartuttavat sekä ruumiin että mielen hyvää, panevat veren ja muut nesteet paremmin liikkeelle. Töistä päästyä sopii itsekunkin ilahutella itseänsä ja toimittaa muillenko, erittäin lapsille ja nuorelle kansalle syyttömiä huvituksia.» Tutkielmasarjan aihepiiri käsittää näet toiselta puolen kansanomaisen yhteistyön, talkoot ja niiden yhteydessä esiintyvän juhlinnan, kestityksen ja huvittelun muodot, toiselta puolen varsinaiset perinteelliset, ajankohdaltaan enemmän tai vähemmän kiinteät työnjuhlat.

Kirjan tekijä on ennestään hyvin tunnettu tämän aiheiston tutkijana. Tuon tuostakin on saatu lukea hänen ansiokkaita esityksiään talonpojan vuoden kiertoan liittyvistä tavoista, taitoista ja uskomuksista — nimenomaan nyt esiteltävään teokseen liittyvänä muistetaan »Kotiseudun» vuosikerran 1944 täyttävä tutkimus »Kansanomaisia työnjuhlia ja juhlatapoja». Yhtenäisen, laajalle lukijapiirille tarkoitetun esityksen ilmestymistä tästä perin mielenkiintoisesta kansanomaisen kulttuurin alasta on tervehdittävä mitä suurimmalla mielihyvällä, varsinkin kun voidaan todeta, että vain harvoin saa lukeakseen etnologisen teoksen, joka samalla kertaa on niin asiallinen ja tietoa täynnä ja niin hauska, viehättävä ja helposti luettava kuin tohtori Vilkunan kirja.

Teos alkaa lyhyellä johdannolla, jossa määritellään ja rajoitetaan käsiteltävä aihepiiri. Vanhassa suomalaisessa kyläyhteiskunnassa pyrittiin työnteko saamaan suorittajilleen mieluisaksi ja siten myös mahdollisimman tehokkaaksi. »Safovuoden määräaikaiset ponnistukset muutettiin talkoiden luontoisiksi avustustilaisuuksiksi, joissa kilpailu ja usein pilaileva ilonpito liittyivät työhön ja jonka lopussa tekijöitä odotti kestitys runsaine juomineen ja ruokineen.» Tehtävänä on maanviljelijän määräaikaisten vuotuisten toimien ja muiden töiden tarkasteleminen niihin liittyvän keventävän leikin ja juhlan luonteisen ilonpidon kannalta, jolla osoittautuu olevan yllättävän suuri merkitys. Lähinnä sosiaaliseen elämään kuuluvien ilmiöiden lisäksi kiinnitetään työnjuhlien mytologiseen puoleen ja niiden alkuperän selvittämiseen vähemmän huomiota. — Teoksen lukeminen osoittaa kumminkin, että myös näissä suhteissa kirjoittaja monesti kuin sivumennen avaa eteen hyvinkin laajoja näköaloja ja näyttää kykynsä tehdä usein varsin vähäisen materiaalin avulla kauas kantavia päätelmiä.

Kirjan ensimmäinen ja samalla laajin osasto käsittelee maataloudellisia työnjuhlia; sen hämmästyttävän runsaasta sisällyksestä on tässä mahdollista mainita vain muutamia alaotsikoita, sellaisia kuin »Touonjuonti ja

kylviäiset», »Kamppiaiset», »Raiskolliset», »Kekri ja runtu», »Tappajaiset ja vuoden alkajaiset», rajoittuakseni eräisiin mielenkiintoisimpiin lukuihin. Omissa osastoissaan kuvaillaan edelleen metsästyksen ja kalastukseen liittyviä juhlia: karhunpeijaisia ja saaliin muistamisia ja ensikertalaisen pyyntimiehen kestityksiä jne., rakennusjuhlia hirsitalkooneen, nurkkiaisineen ja harjannostajaisineen sekä käsitöiden ääressä vietettäviä juhlia illanistujaisineen ja silmänkirkastuksineen. Ne ilmiöt, jotka liittyvät työpaikalla noudatettavaan perinteelliseen anteliaisuuteen ja seurusteluun, saavat niinkään käsittelyn erikoisessa osastossa. Varsin arvokkaana on pidettävä jaksoa »Työnjuhlien yleinen luonne», jossa selvitetään kansanomaisten työnjuhlien sosiaalista merkitystä ja uskomuksellista pohjaa sekä tarkastellaan varsinaisten vuotuisjuhlien yhteyteen periytyneitä vanhojen työnjuhlien maagillisia ym. piirteitä. Erikoisesti kiinnittää mieltä tekijän havainto, jonka mukaan työnjuhlit meillä edustavat vuotuisjuhlien joukossa vanhinta kerrostumaa; työnjuhlit eivät kumminkaan ole voineet esiintyä tasavertaisina kilpailijoina myöhäisemmille, etupäässä kristillisperäisille vuotuisjuhlille, joilla on ollut puolellaan mm. se etu, että niitä on vietetty kalendaarisesti tarkoin määrättyinä päivinä, jotka ovat olleet suuren ja laaja-alaisen yhteisön yhteisiä juhla- ja vapaapäiviä. Useassa tapauksessa työnjuhlit ovat yhtyneet näihin vuotuisjuhlisiin ja antaneet niiden viettotapoihin omia aineksiaan, joista tosin monesti on nykypäiviin saakka säilynyt vain, kuten tekijä sanoo, niiden tukeva aineellinen pohja: runsas syöminen ja juominen ja iloinen mieli. Viimeisen osaston nimi on »Laulu ja tahti työn keventäjinä»; siinä käsitellään, monin teksti- ja nuottiesimerkein esitystä valaisten, työ- ja tahtilauluja. On mielenkiintoista todeta näiden työntekoon liittyvien musiikillisten ja rytmillisten tekijöiden ikivanhuus ja tärkeä merkitys.

Kirjan aineisto on suurimmaksi osaksi saatu Sanakirjasäätiön kokoelmista; muitakin arkistolähteitä, joista erikoisesti voidaan mainita Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkiston kokoelmat, on käytetty, samoin erittäin runsasta painettua materiaalia. Tällainen yksityiskohtainen, suhteellisen suppeata aihepiiriä käsittelevä monografia on omiaan antamaan aavistaa, kuinka summattoman rikkaita ne aarreaitat ovat, joista suomalaisen kansankulttuurin tutkijat saavat ammentaa lähdeaineistoansa.

Tohtori Vilkunan arvokkaan teoksen käytettävyyttä tieteellisenä lähdekirjana lisäävät suurena määrin perusteellinen sana- ja asiahakemisto sekä lähdeviittaukset. Aivan erikoisesti sietää panna merkille sen hyvin valittu, painoasultaan arvokas, runsas kuvitus.

J. H:la.